

**15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNDE KAMUOYUNUN GÖSTERMİŞ OLDUĞU
TAVİRSAL YAKLAŞIMIN PEKİŞMİŞ DEMOKRASİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**THE EVALUATION OF THE PUBLIC APPROACH TO THE PRESENT DEMOCRACY
SHOWED BY THE PUBLIC AT THE 15TH JULY PRACTICE**

Dr. Berat AKINCI

Sağlık Bakanlığı Adana İli Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği, beratakinci@yahoo.com,
Adana/Türkiye

ÖZ

Demokrasinin bir yönetim şekli olarak ortaya çıkışı çok eski olmakla birlikte yaygınlık kazanmaları ve yerleşikliği insanlık tarihi açısından yenidir. Özellikle 18. yüzyılda yaşanan Amerikan ve Fransız devrimlerinin demokratik rejimlerin yaygınlaşmasını sağladığı bilinmektedir. Bununla birlikte 20. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde demokratikleşme ve demokratik ilkelerin uygulanması noktasında küresel boyutta olumlu bir ivme yakalanmıştır. Ülkemiz ise küresel ölçekteki demokratikleşme dalgalarına 1946 yılında çok partili hayata geçişiyle merhaba demiştir. Bu tarihten itibaren demokratik değerlerini yükseltmeye çalışan Türkiye, başarılı (1960, 1971 ve 1980)-başarısız (1962,1963), post-modern (27 Şubat 1997), e-muhıra (27 Nisan 2007) ve son olarak da Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'nün (15 Temmuz 2016) demokratik değerleri sekteye uğratan darbe girişimlerine sahne olmuştur. Nihayetinde ülkemiz tüm bu kesintilere rağmen milletle birlikte her zaman demokrasiden yana tavır almış ve demokrasinin kesintiye uğradığı darbe dönemlerinden demokratik kural ve kurumları içselleştiren bir hafızayla çıkmasını başarmıştır. Demokrasi dışı uygulamalara karşı halkta oluşan bu hafıza, demokrasinin pekişmesi ile ilgili yapılan tanımlarda çok önemli bir yere sahip olan tavrısal duruşun da oluşmasına katkı sağlamıştır. Özellikle 15 Temmuz 2016'da FETÖ'ye mensup bir grup askerin başını çektiği hain darbe girişiminde halkın göstermiş olduğu refleksi, ülkemiz demokrasisinin güçlü bir kamuoyu nezdinde yerleşik kazandığını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışmada 15 Temmuz hain darbe girişimi esnasında ve sonrasında kamuoyunun göstermiş olduğu tavrısal yaklaşımın, ülkemizdeki demokratik ilkelerin yerleşmesi için güçlü kamuoyunun varlığı bakımından analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Her şeyin ötesinde ucunda ölüm olduğunu bile bile darbeye direnen Türk halkı, demokrasiden yana göstermiş olduğu tavrısal yaklaşımla tüm dünyaya örnek bir miras bırakmıştır. Şüphesiz darbe girişimi esnasında iktidar-muhalefet tüm partilerin dayanışma içerisinde olması ve medyanın demokratik süreçlere vurgusu, halkın darbeye karşı güçlü tavır almasını kolaylaştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Demokrasinin Pekişmesi ve Tavrısal Yaklaşım, Darbe, 15 Temmuz Darbe Girişimi, Milli Birlik ve Beraberlik.

ABSTRACT

The emergence of democracy as a form of government has become widespread as it is too old and the establishment is new in terms of human history. It is known that especially the American and French revolutions of the 18th century provided democratic regimes widespread. However, when it came to the last quarter of the 20th century, there was a positive momentum on the global scale as democratization and the application of democratic principles. Our country, on the other hand, called democratization waves in global scale in 1946 with the multiparty passion. From this date on, Turkey has been trying to raise its democratic values and has been successful (1960, 1971 and 1980), unsuccessful (1962,1963), postmodern (27 February 1997), e-memorandum (27 April 2007) and finally Fetullah Terrorist Organization) (July 15, 2016) has been the scene of coup attempts that have infiltrated democratic values. Ultimately, our country has always stood for democracy with the nation despite all these disruptions and has begun to emerge with a memory that internalizes democratic rules and institutions from the period of the democracy's interruptions. This

memory, which has been created in the face of non-democratic practices, has contributed to the formation of a stance that has a very important place in the definitions of democracy reinforcement. Especially on July 15, 2016, the reflex that the people showed in the treacherous coup attempt that a group of soldiers belonging to FETO took the head is important in showing that the democracy of our country is established with a strong public opinion. Therefore, it is aimed to analyze the existence of strong public opinion in order to settle the democratic principles in our country, the attitude approach that the public has shown during and after the treacherous coup attempt on July 15th. Above all, the Turkish people who resisted the coup, even though death was on their way, left an exemplary legacy to the whole world with a democratic approach. Undoubtedly, during the coup attempt, the power-opposition all parties are in solidarity, and the media's emphasis on democratic processes has made it easier for the people to take strong stance against the coup.

Keywords: Democracy, Consolidation of Democracy and Attitude Approach, Coup, July 15 Coup Attempt, National Unity and Solidarity.

1. GİRİŞ

Geçmiş çok eski olmakla birlikte özellikle son çeyrek asır içerisinde demokrasi kavramı üzerinde sık tartışmaların yaşandığı görülmektedir. Şüphesiz bu tartışmaların yaşanmasında demokrasi anlayışı üzerinde tam bir uzlaşma sağlanamamış olmasının önemli bir yeri vardır. Baktığımızda demokrasi kavramı üzerinde farklı kişiler farklı yaklaşımlar geliştirmiştir. Dolayısıyla demokrasi kavramı hem çok kullanılan hem de çok suiistimal edilen bir politik malzeme olarak karşımızda durmaktadır (Afşar, 2017:192-208). Demokrasi kavramını kısaca, halkın kendi iradesiyle yöneticilerini seçmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu seçim doğrudan olabileceği gibi dolaylı (temsili) da olabilmektedir. Günümüzde kavram üzerindeki tartışmalar, demokrasinin pratikte nasıl işlediği ve demokrasinin yerleşikliği üzerinde yoğunlaşmaktadır (Akkaş, 2012:58-84; Göze, 1995:45-46). Bu noktada Linz ve Stepan'ın demokrasinin yerleşikliği ile ilgili tavrısal tanımlaması, demokratik ilke ve uygulamaların güçlü bir kamuoyu tarafından içselleştirilmesini gerekli kılmaktadır (Linz ve Stepan, 1996: 6-7).

Demokrasi nihayetinde insanlık değerini yansıtan bir yönetim anlayışı olarak, günümüzde uygulanmakta olan en yaygın sistem olma özelliğini korumaktadır. Özellikle 90'lı yıllarda bağımsızlıklarını kazanan devletlerin demokrasiyi benimsemeleriyle birlikte en geniş uygulama alanına ulaşmıştır. Ülkemiz ise demokrasiye 1946 yılında çok partili hayata geçmesiyle başlamıştır. Bu tarihten itibaren demokrasi serüvenimiz başarılı-başarısız, post-modern, e-muhtıra ve son olarak 15 Temmuz FETÖ darbe girişimiyle sekteye uğramıştır. Her darbe girişimi halkımızın zihninde derin izler bırakmıştır. Ülkemizdeki demokrasi anlayışının gelişip kök salmasını engelleyen bu girişimler, vesayet odaklarının istediği kadar demokrasiyi millete uygun görmelerine aracılık etmiştir. Bu kadar olumsuz şartlarda kök salmaya çalışan Türk demokrasi, özellikle 2002 ve sonrasında gelen Ak Parti iktidarlarıyla birlikte gelişme trendine girmiştir.

Ülkemizin demokrasi çitasının gittikçe yükseldiği ve milletin hafızasında yer edinen darbe çağrışımlarının unutulmaya başlandığı bir dönemde, hain FETÖ terör örgütü üyeleri tarafından devlete ve millete karşı fiili bir darbe girişiminde bulunulmuştur. 15 Temmuz 2016 tarihinde yıllardır devletimizin kılcal damarlarına sinsice yerleşmiş hain terör örgütü, siyasi iktidarı emelleri doğrultusunda kullanamayacağını anladığı bir anda devlete ve millete başkaldırmıştır. Halkımız, vatanını ve milletini seven asker ve polisiyle bu darbeye karşı demokrasiden yana tavır almış ve mücadelesiyle bütün dünyaya örnek olmuştur.

2. DEMOKRASİNİN PEKİŞMESİ VE TAVIRSAL TANIMLAMA

Geçmiş antik Yunan polis devletleri kadar eski olan demokrasi kavramı, egemenliğin millette olduğu ve milletin özgür iradeleriyle yöneticilerini seçtiği yönetim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte egemenliği elinde bulunduran millet, doğrudan yönetime katılabildiği gibi, belirli dönemler için seçimler yoluyla kendisini yönetecek temsilciler de seçebilmektedir (Akkaş, 2012: 58-84; Göze, 1995: 45-46). Ancak günümüzde doğrudan demokrasiler yerine, halkın belirli süreler için yöneticilerini belirlediği temsili demokrasiler tercih edilmektedir. Temsili demokrasilerde halk kendisini yönetecek olanları belirli bir süre için seçmiş olsa da, bu durum

halkın yönetim süreçlerine müdahale etmeyeceği anlamına da gelmemektedir. Dolayısıyla temsili demokrasilerde de halk çeşitli siyasal katılım yöntemleriyle yönetim süreçlerine doğrudan müdahil olabilmektedir (Erdoğan, www.liberal.org.tr, 2006).

Demokratik yönetimlerin Amerikan ve Fransız devrimleri sonrasında yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte, birçok otoriter sistemlerin demokratikleşme sürecine girdiği gözlenmektedir. Özellikle 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birçok yeni kurulan devletin demokrasiyi tercih etmeleri ile dünyada en yaygın rejim haline gelmiştir. Öyle ki demokrasiyle yönetilen ülkelerin bütün ülkeler içindeki oranı 1974'te %26.9 iken, 2000 yılına gelindiğinde bu oran %62.5'e yükselmiştir (Özalp, 2008:129-162). Ancak bununla birlikte demokrasiye yeni geçen ülkelerde ve uzun zamandır demokratik rejimi benimseyen ülkelerin bazılarında görülen siyasi krizler ve istikrarsızlıklar, demokrasinin sürdürülebilirliği ve yerleşikliği ile ilgili konularda tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur (Karatnycky, 2000:186-188). Demokratikleşmenin sorunlu alanlarına değinen bu tartışmalar zamanla eşitlik ve özgürlük, çoğulculuk, şeffaflık, açıklık, hesap verilebilirlik gibi ilkelerin demokrasinin niteliğinin belirlenmesinde referans olarak kabul edilmesine vesile olmuştur (Akkaş, 2012: 58-84; Akıncı, 2017: 123-125).

Demokratik pekişme veya demokrasinin yerleşmesi, demokratik ilke ve uygulamaların kökleşmesini veya içselleştirmesini ifade eden bir durum veya hedefdir. Demokrasiyle yönetilen ülkeler bir dizi siyasi düzenlemelerle demokratik ilke ve uygulamaların toplumda yerleşmesini ve talep edilebilir noktaya ulaşmasını arzu etmektedir. Bu noktada elde edinilen kazanımlardan geriye bir dönüş beklemeksizin, demokrasinin sürdürülebilirliğini ve istikrarını korumak gerekmektedir. Tabii ki bunun için ülkeler öncelikle demokratik yönetime geçmekte, sonrasında bir dizi siyasi ve sosyal demokratik ilke ve uygulamaları hayata geçirmekte ve sonrasında ise bu kazanımlardan geriye dönüş olmaksızın kalıcı hale getirmek için çaba harcamaktadır (Özbudun, 2004:9-36). Adam Przeworski bir durum olarak demokrasinin pekişmesini "hiç kimse demokratik kurumların dışında hareket etmeyi düşünmezse, kaybedenlerin hepsi kaybettiği kurumlarda şansını tekrar denemek isterlerse, kasabadaki tek oyun demokrasi olmaktadır. Bu durumda demokrasi kendi kendisini gerçekleştirir ve demokrasi bu noktada pekişmiş demektir" diye tanımlamaktadır (Przeworski, 1991: 26).

Bir diğer tanımlamada Juan J. Linz ve Alfred Stepan tarafından yapılmıştır. Linz ve Stepan'ın demokrasinin pekişmesi üzerine yapmış olduğu tanımlama daha önce yapılmış maksimalist ve minimalist tanımlara göre daha geniş ölçüde kabul görmüştür. Linz ve Stepan demokratik pekişmeyi zenginleştirerek davranışsal, tavırsal ve anayasal kavramlarla açıklamaya çalışmıştır. Bu bağlamda demokrasinin pekişmesi davranışsal olarak, kurumsal aktörlerin hiçbirisinin şiddet veya yabancı müdahale faaliyetlerine girişmezse, anayasal olarak ise hükümet ve hükümet dışı güçler kanunlarla kendilerini bağlı görüyorlar ve sistem buna göre işlemekteyse demokratik sistem pekişmiş demektir (Linz ve Stepan, 1996: 6-7).

Bununla birlikte Juan J. Linz ve Alfred Stepan tarafından yapılan tanımla da özellikle makalede de vurgulanmak istenilen tavırsal yaklaşım demokrasinin pekişmesi adına önemli bir kavşakta durmaktadır. Kamuoyunun demokratik duruşunu ortaya koyan tavırsal tanımlama, güçlü bir kamuoyu çoğunluğu tarafından demokratik süreçlerin ve kurumların toplumu idare edecek en uygun seçim olduğu inancını taşıması ve sistem karşıtı güçlerin azınlıkta olması veya demokrasi taraftarlarınca tecrit edilmesi halinde demokratik yönetim pekişmiş sayılmaktadır. Bu yazarlara göre demokratik yönetimin kökleşmesi ve içselleştirilmesi için halk nezdinde demokrasiye olan olumlu inancın gelişmesi gerekmektedir. Dolayısıyla tavırsal yaklaşımda serbest seçimlerin düzenli olarak yapılması, temel hak ve hürriyetlerin güvencede olması, sorumlu ve hesap verebilir liderler, asker üzerinde sivil denetim ve toplumun demokratik değerleri benimsemesi gerektiğinin yanı sıra asıl önemli olan bu kazanımların toplum tarafından içselleştirilmesi ve talep edilebilir noktaya ulaşması gerekmektedir (Özbudun, 2004:9-36).

Sonuç itibari ile bir ülkedeki demokrasi rejiminin pekişmesi için; hiçbir siyasi grubun dışlanmadığı serbest, adil, yarışmacı seçimler ve genel oy hakkı olması, temel hak ve özgürlüklerin korunması, demokratik ilke ve uygulamaların sürekliliğine yönelik yaygın inancın varlığı, her türlü vesayet odaklarının reddedilerek askerinin sivil inisiyatifine tabi olunması ve böylelikle darbe tehdidinden uzak siyasal ortamın yaratılması, demokratik yönetimin meşruiyetine yönelik tüm tarafların uzlaşısı ve demokrasinin kamuoyunun büyük çoğunluğu tarafından tercih edilen bir siyasal rejim olarak görülmesi ve desteklenmesi gerekmektedir (Afşar, 2017: 192-208; Akkaş, 2012: 58-84).

3. TÜRKİYE’NİN DARBE GEÇMİŞİ VE 15 TEMMUZ FETÖ DARBE GİRİŞİMİ

3.1. 15 Temmuz FETÖ Darbe Girişimi Öncesi Türkiye’nin Darbe Geçmiş

Türkiye yeni bir devlet olarak kurulmasından çok partili sisteme geçene kadar tek parti iktidarının yönetiminde olduğu otoriter bir yönetim tarzı benimsemiştir. Ancak 1946 yılında Cumhuriyet Halk Parti’sinin (CHP) de desteğiyle demokrasiye yumuşak bir geçiş yaşanmıştır. Bu bağlamda ülkemiz var olan hali hazırdaki mevcut düzenden çok fazla savrulmadan, başarılı bir şekilde demokratik uygulamalara kapı aralamıştır. Şüphesiz bu noktada Cumhurbaşkanı ve CHP’nin önderi olan İsmet İnönü’nün demokratik ilke ve uygulamalardan yana tavır almasının önemli bir yeri bulunmaktadır. Ancak bununla birlikte özellikle ikinci dünya savaşı sonrasında yaşanan uluslararası konjonktüründe demokratik sisteme geçiş noktasında yönlendirici bir etkisi olduğu ileri sürülmektedir (Özbudun, 2004:9-36).

Türkiye küresel ve ulusal düzeyde demokratik değerlerin yeşermesi için uygun bir zemin yakaladığı 1946-1960 yılları arasında ilk demokratik yönetim deneyimini yaşamıştır. Mevcut CHP yönetimi 1950 genel seçimlerine girmeden önce seçim kanununu demokratik normlara uygun hale getirerek, gizli oy açık tasnif sistemini getirmiştir. Ayrıca yeni düzenlemeyle seçim idaresi yargıya açılarak, denetim mekanizmasının önü açılmıştır. Bu gelişmeler ışığında gerçekleşen 1950 genel seçimlerde Demokrat Parti (DP) açık ara seçimleri kazanarak, çeyrek asırı aşan tek parti rejimini demokratik bir şekilde devralmıştır. Ancak demokrasi adına bu kazanım sadece on yıl sürmüş ve 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbeye demokratikleşme süreci kesintiye uğramıştır. Görüntüde DP ve CHP’nin anlaşmaz tutumlarının darbeye zemin hazırladığı ileri sürülse de, nihayetinde darbeye yol açan sebeplerin demokratikleşme sürecinin kesintiye uğratmasının hiçbir gerekçesi olmamalıdır. Demokratik ilke ve uygulamaların özgür seçimler yoluyla DP’ye sağlamış olduğu imkânlar, CHP üzerinde demokrasiye paydos denilebilecek kadar giden uygulamalarına meşruiyet kazandırmıştır. Özellikle darbe öncesi DP’nin oylarının düşme eğilimine girmesi sonucunda sert tedbirlere başvurması, ülke içerisinde bazı karşı gösterişlerin filizlenmesine zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte cumhurbaşkanı ve CHP’nin lideri İsmet İnönü’nün bir demecinde; “Gençlerimiz ve ordumuz zalimleri alaşağı edecek cesarete sahiptir” diyerek ordu içerisindeki bazı subayların darbe konusunda cesaretlenmesine sebep olmuştur. 27 Mayıs 1960’ta ordu içerisinde bir grup subay tarafından darbe yapıldığı radyo kanallarından bildirilmiş ve akabinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Türkiye’nin demokrasiye bakan yüzünü karanlığı çeviren bu darbe, bir yönüyle merkez-çevre çekişmesinin de nihai bir sonucudur. Çünkü DP’nin çoğunluğu temsil eden çevre üzerindeki etkisi, Kemalist reformların mantalitesi ile tezatlık oluşturmaktaydı (Turgut, <http://tr.turkiyede15temmuz.com>, 2017).

1960 yılında kesintiye uğrayan demokrasi, askeri vesayetinin bir yıl sonra seçimlere izin vermesiyle birlikte demokratik süreçler tekrar işlerlik kazanmıştır. Bu bağlamda 1961’de yapılan genel seçimlerde halk, daha bir yıl önce yapılan darbeye karşı olduğunu DP’nin devamı niteliğinde sayılan Adalet Partisi’ni (AP) %62 oyla seçerek göstermiştir. Ancak demokrasinin özünü teşkil eden milli iradenin ortaya koymuş olduğu bu tabloya belli bir süre sonra ordu içerisinde tekrar çatlak sesler yükselmeye başlamıştır. Demokratik ilkelerle bağdaşmayan bu çatlak sesler Albay Talat Aydemir önderliğinde 1962’de ve 1963’te iki kez darbe girişiminde bulunmasına rağmen başarılı olamamıştır. Bu başarısızlıkta şüphesiz devletçi seçkinlerin darbeden yana tavır almamış olması belirleyici olmuştur (Turgut, <http://tr.turkiyede15temmuz.com>, 2017).

27 Mayıs darbesi sonrasında ülkemiz açısından demokratik sayılabilecek bir anayasanın yapılmış olması bir kazanım olarak değerlendirilse de, yeni anayasanın sağlamış olduğu özgürlük ortamı siyasetin ve henüz gelişmekte olan sivil toplum örgütlerinin marjinalleşmesine sebep olmuştur. Daha darbenin üzerinden on yıl bile geçmeden dönemin iktidar partisi AP, siyasal düzlemde ortaya çıkan sorunlarla baş edemez noktaya gelmiştir. Durumdan rahatsız olan ordu içerisindeki bir grup subay, kendi mantalitelere uygun siyasi ve sosyal reformları gerçekleştirmek adına uzun bir vesayet rejimi kurmak isteseler de, 12 Mart 1971 tarihinde komuta kademesinin son anda müdahale etmesiyle bu girişim engellenmiştir. Ordu bu muhtıra ile mevcut hükümetin görevden uzaklaştırılmasını ve halka fazla geldiğini düşündükleri temel özgürlüklerin kısıtlanması sağlamıştır. Yarı darbe niteliğinde olan bu girişim 1973 genel seçimleriyle son bulmuş ancak ülke 12 Eylül 1980’de yapılan darbeye kadar şiddet ve terörizm olaylarına sahne olmuştur. 1970 ile 1980 arasında 12 hükümetin kurulduğu bu dönemde, hükümetler ve meclisler sorunlara çare üretememiş ve günümüzde hala etkilerini hissettiğimiz 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle demokratik sürecimiz üçüncü kez kesintiye uğramıştır.

1950 yılından bu yana ortalama on yılda bir askeri darbelerle kesintiye uğrayan demokrasi serüvenimiz, ülke siyasi tarihine “postmodern darbe”si olarak giren 28 Şubat 1997 tarihli yeni bir darbe girişimiyle bir kez daha sekteye uğramıştır. Askeri ve bürokratik vesayet başını çektiği yapılar, demokratik ilke ve uygulamalarla bağdaşmayan Milli Güvenlik Kurulu (MGK)’nda halkın seçmiş olduğu yöneticilere karşı müdahale ederek dönemin Erbakan-Çiller hükümetini irtica bahanesiyle görevden uzaklaştırmıştır. Tankların Sincan sokaklarında gezindiği bu ortamda, demokratik seçimlerle iktidara gelen iktidar el çektirilmiş ve MGK’da alınan kararların uygulanması için kurul oluşturulmuştur. Yaşanan bu süreçte askeri vesayet her alanda kendisini hissettirmiş ve siyasi makamların demokratik bir şekilde olaylara müdahale etmesini engellemiştir. Nihayetinde 28 Şubat post modern darbesi milli iradenin ürünü olan seçilmiş hükümeti görevden uzaklaştırması bakımından, iktidar değişiminin demokratik uygulamalarla yapılmadığı bir gri alan olarak siyasi tarihimize işlenmiştir. Bu dönemden sonra demokratik normlara uygun seçimlerin yapılmış olmasına rağmen, askeri ve bürokratik vesayet odaklarının etkin olarak konumlarını devam ettirdikleri görülmektedir. Ancak 2002 seçimleriyle iktidara gelen AK Parti hükümeti, Avrupa Birliği üyelik sürecinin de vermiş olduğu ivme ile demokratikleşme noktasında bir dizi reform süreci başlatmıştır. Her alanda kendisini gösteren demokratikleşme adımları, halk nezdinde karşılık bulmuş ve AK Parti hükümeti girdiği bütün seçimlerde güç kazanarak çıkmayı başarmıştır. Ancak 2007 yılında cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan gelişmeler, mevcut iktidarın kamuoyu nezdinde ne kadar güçlü bir desteği bulursa da askeri vesayet tekrar hortlamış ve 27 Nisan 2007 tarihinde internet üzerinden muhtıra niteliğinde bir yazı yayınlamıştır. Sivil siyasi alana direk müdahale anlamına gelen bu muhtıra karşısında, gelişen sivil toplum kuruluşları ve halkın iradesini arkasına alan Ak Parti hükümeti tarafından güçlü bir karşılık verilmiştir. Vesayet odakları buna karşılık olarak 2008 yılında AK Parti’ye kapatma davası açtırmışlar ancak bunda da başarılı olamamışlardır. Bu dönemden sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamış, AK Parti hükümeti çeşitli yapısal düzenlemelerle her türlü vesayet odaklarına karşı demokratik kural ve kaideler içinde savaş açmıştır. İktidar partisinin çabaları toplumda da karşılık bulmuş, demokratik kazanımlar yaygınlaştırılarak devam etmiştir. Ancak bu süreç FETÖ terör örgütünün 15 Temmuz 2016 gecesi hain darbe girişimiyle tekrar bir kırılma yaşamıştır (Alpar, 2017:53-64).

3.2. 15 Temmuz FETÖ Darbe Girişimi

Ülkemizin yaklaşık yetmiş yıl önce başlayan demokratikleşme süreci; devletçi seçkinler tarafından desteklenen askeri ve bürokratik vesayet odaklarının başarılı, başarısız, post modern ve e-muhtıra şeklinde gerçekleşen darbe ve darbe girişimleriyle inişli çıkışlı bir grafik ortaya koymuştur. Vesayet odaklarının her darbe girişimi sonrasında kendileri için yaratmış olduğu çıkış stratejileri, demokratik seçimler yoluyla milli iradenin seçmiş olduğu iktidarın gerçek anlamda iktidarı kullanmasını engellemiştir. Demokrasi dışı uygulamalar yaratmış olduğu yönetim anlayışıyla, devlet millet bütünlüğünü geciktirmiş ve milletin devletiyle olan bağının azalmasına sebep

olmuştur. Ancak 2002 yılında demokratik seçimlerle iktidara gelen AK Parti hükümeti, söylev ve uygulamalarıyla milletin yanında yer almış ve devlet millet bütünleşmesinde ciddi bir mesafe kat etmiştir. Bu bütünleşmeyle birlikte halkın siyasal kurumlara olan güvenini de artmıştır. Meşruiyet anlamında güçlü bir destek yakalayan Ak Parti hükümetleri, Avrupa Birliği'nin de etkisiyle demokratikleşme süreçlerinde vites yükseltmiştir (Özalp, 2008:129-162). Her alanda ortaya konulan iyileşme, demokratik standartların yükselmesini ve bu standartların toplum nezdinde karşılık bulmasına vesile olmuştur. AK parti hükümetleri bununla birlikte kamu yönetişimi anlamında sivil toplum örgütlerinin gelişmesi için reformlar gerçekleştirmiş ve gerçek anlamda sivil inisiyatiflerin gelişmesine katkı da bulunmuştur (Sözen, 2011:133-148). Tüm bu gelişmelerin yaratmış olduğu siyasi ve ekonomik istikrar, ülkemizde daha önce gerçekleşen darbeler için oluşturulan ortamdan hayli uzak bir tablo ortaya koymuştur. İnsanlar artık tam bu ülkede bir daha darbelerin olmayacağını düşünmeye başlamış iken, 15 Temmuz 2016 tarihinde hain FETO üyeleri tarafından darbe girişiminde bulunulmuştur.

Ak Parti döneminde sivilleşme adına yaşanan gelişmeler, yaklaşık yarım asırdır sinsi planları için kuluçkaya yatan FETÖ terör örgütü için geniş bir hareket alanı yaratmıştır. Özellikle 28 Şubat post modern darbesinin hedefi konumunda bulunan cemaatler, bu süre zarfında ciddi anlamda zarar görmüş ve faaliyetlerini merdiven altı diye tabir edebileceğimiz usullerle ancak gerçekleştirebilmiştir. Her ne hikmetse FETÖ terör örgütü bütün iktidarlar döneminde yaşamını rahatça sürdürme yol ve yöntemini bulmuştur. 2002 yılında iktidara gelen Ak Parti hükümeti sonuçları itibariyle bin yıl sürecek denen 28 Şubat post modern darbesinin etkilerini ortadan kaldırmak için taşın altına eline sokmuştur. Bu bağlamda o dönemde getirilen yasakları bir bir kaldıran Ak Parti, öncesinde sadece dinsel gerekçeyle insanlar arasında yayılan Gülen cemaati ile diğer cemaatlere olduğu gibi yapıcı bir tutum izlemiştir. Yaratılan özgürlük ortamıyla dini faaliyetlerin dışında her alanda büyüyen ve kadrolaşan bu örgüt, liderinin ABD'de olduğu küresel bir güç haline dönüşmüştür. Ancak Ak Parti hükümetleri zamanla büyüyen ve kontrolden çıkan bu örgütün sıkıntı yaratacağını tespit etmesi ve bu yönde adım atacağını sinyallerini (dershanelerin kapatılması) vermesiyle birlikte hain örgüt gizli emellerine işlerlik kazandırmak için harekete geçmiştir. Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) kriziyle başlayan bu süreç, 17-25 Aralık 2013'te içlerinde bakanların da bulunduğu üst düzey bürokratlar ile iş adamlarına yönelik yargı darbesiyle devam etmiştir. Bununla da sınırlı kalmayan FETÖ ulusal ve uluslararası arenada sahip olduğu bütün imkânlarla, milletin oylarıyla seçilmiş hükümeti karalamaya başlamıştır. Durumun ciddiyetinin farkında olan Ak Parti hükümeti, bu süreçten sonra örgüt üyelerinin devlet kurumlarından atılması için çok yönlü bir mücadeleye girişmiştir (Evkuran, 2017:189-202).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "İhanet Şebekesi" diye tanımladığı FETÖ terör örgütünün üyeleri kamu kurumları içerisinde yıllarca çok iyi bir şekilde kamufle olmuştur. Dolayısıyla örgüt üyelerinin kamu kurumlarından çıkarmak için çok titiz çalışmalar yapılmak zorunda kalınmaktadır. Özellikle örgütün askeri ayağına yönelik etkili bir temizlik yapılması için ağustos ayında yapılacak olan Yüksek Askeri Şura (YAŞ) beklenmiş ancak yüksek sayıda ihraç kararlarının verileceğinin basına da sızmasıyla birlikte örgütte panik başlamıştır. Bu andan itibaren FETÖ üyeleri son bir hamle yaparak 15 Temmuz 2016 günü Cuma akşamı saat 22.00 sularında Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içinde yuvalanmış asker görünümlü teröristleri aracılığıyla hükümeti ve devleti alaşağı etmek için darbe girişimine başlamıştır. Milletin paralarıyla alınmış olan tankları, tüfekleri ve uçakları millete doğrultmaktan çekinmeyen gözü dönmüş caniler, devletin arterlerine (TSK, Yargı, Emniyet vd.) sızdırdıkları üyeleri sayesinde devlete ve millete meydan okumuştur. Örgütün birinci sıra hedefinde olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a o gece ailesiyle kaldığı otelde suikast düzenlenmiş ancak bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Bununla birlikte TSK emir komuta zinciri dışında cereyan eden bu darbe girişimi, Genel Kurmay Başkanı'nın da içinde bulundu kuvvet komutanlarının derdest edilerek alıkonulmasıyla devam etmiştir. Terör örgütü ayrıca başta TRT olmak üzere kritik konumda olan birçok kamu kurum ve kuruluşlarını da işgal ederek, TRT spikeri aracılığıyla bildiri yayınlamışlardır. "Yurtta Sulh Konseyi" adı altında okutulan

bildiride sokağa çıkma yasağı ilan edilerek, ordunun yönetime el koyduğu belirtilmiştir (Alpar, 2017: 53-64).

Darbe girişimi esnasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın özel bir TV kanalına sosyal medya programı üzerinden ulaşarak halkı sokaklara davet etmesi darbe sürecinin seyrini değiştirmiştir. Cumhurbaşkanının çağrısına cevap veren milyonlarca halk, darbeye canları pahasına direnmiş ve başta havalimanları ve askeri nizamiye girişlerinin önleri olmak üzere etten duvar örmüşlerdir. Tabii ki bu süreçte ordumuz ve emniyetimiz içerisinde vatanını ve milletini seven demokrasiden yana tavır alan asker ve polislerimizin kahramanlık destanları da darbe girişiminin bastırılmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Milletimiz hain darbe girişimi esnasında 250'e yakın şehit ve binlerce gazi vererek, 16 Temmuz sabahı saat 08.00'de karşı darbeye bu FETÖ darbe girişimi başarıyla bastırmıştır (Çelebi ve Temel, 2017:125-148). Darbe girişiminin bastırılmasından sonra 21 Temmuz MGK toplantısı sonrasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından olağanüstü hal ilan edilmiş ve idari ve adli konularda binlerce kamu görevlisi görevden alınarak ihraç edilmiştir (Alpar, 2017: 53-64; Evkuran, 2017:189-202).

15 Temmuz'da FETÖ terör örgütü tarafından yapılan hain darbe girişimi birçok yönüyle de daha önceki darbelerden ayrılmaktadır. Daha önce fiili anlamda yapılan ve başarılı olan darbelerde ülkenin içinde bulunduğu siyasal ve toplumsal kaos ortamı bir yönüyle darbeye gerekçe gösterilmiştir. Ancak 15 Temmuz'da yapılmak istenen darbe öncesinde ülkemizde böylesine bir kaos ortamı bulunmamaktadır. Aksine ülkemizde her alanda istikrar ve iyileşmelerin olduğu bir dönemde böylesine bir darbe girişimi yapılması halkın güçlü bir şekilde demokrasiden yana refleks göstermesine sebep olmuştur. İletişim ve medya araçlarının gelişmesi sonucunda cumhurbaşkanının TV'den halka ulaşması sonucunda darbe girişiminin seyri değişmiş ve gidişatı tersine çevirmek isteyen gözü dönmüş teröristlerin savaşta bile yapılmayacak milletin meclisini bile bombalamıştır. Hain teröristler bununla da sınırlı kalmayıp, kamu kurumlarına sahip çıkmaya çalışan vatandaşlarımızın üzerine yayılım ateşi açmıştır. Demokrasi tarihimizde daha önce yapılan kesintilerden farklı olarak ilk defa din eksenli cemaat üyeleri tarafından darbe girişiminde bulunulmuştur. Halkın dini duygularını istismar eden FETÖ terör örgütü, en büyük zararı da bu alanda yaratmış olduğu güvensizlik ortamıyla vermiştir. İnsanlık açısından tarihe kara bir leke olarak geçecek görüntülerin yaşandığı o gece, milletimizin birlik ve beraberliği ile demokrasiye sahip çıkma azmiyle engellenmiştir (Mukdad, <http://tr.turkiyede15temmuz.com>, 2017).

4. DARBE GİRİŞİMLERİ KARŞISINDA KAMUOYUNUN TAVIRSAL YAKLAŞIMININ PEKİŞMİŞ DEMOKRASİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. 15 Temmuz Öncesi Yaşanan Darbelerde Kamuoyunun Tavırsal Yaklaşımı

1946 yılında çok partili hayata geçilmesiyle başlayan demokratik yönetim anlayışı, 1950 yılında DP'nin seçimler yoluyla iktidara gelmesiyle gerçek anlamda görünür hale gelmiştir. Bu andan itibaren demokratik ilke ve uygulamaların ülke yönetiminin her alanına nüfuz etmesi ve sonrasında içselleştirilmesi demokrasi açısından beklenen bir durumdur. Çünkü demokratik yönetim anlayışına geçilmesiyle birlikte asıl önemli olan bu yeni anlayışın daim kılınması ve konsolidasyonunun sağlanmasıdır. Dolayısıyla demokratik yönetime adım attığımız günden bu yana Linz ve Stepan tarafından ileri sürülen demokrasinin pekişmesi noktasında kamuoyunun darbeler karşısındaki tavırsal yaklaşımını ele almakta fayda bulunmaktadır. Çünkü ülkemiz adına demokrasimizin geldiği noktanın tespiti ve pekişebilmesi için hem devletçi seçkinler için hem de çevre birimleri tarafından demokratik rejimin en doğru ve en uygun rejim olduğuna inanılması ve bu rejimin yerine başka alternatiflerin düşünülmemesi gerekmektedir. Demokrasinin yerleşebilmesi için tavırsal tanımlamada, toplumun bütün katmanlarının demokratik yönetim üzerinde bir konsensüse varması ve bunu talep ederek içselleştirmesi istenmektedir. Bunların ötesinde yerleşik bir demokrasi için fırsat eşitliği sağlayan seçim sistemi, siyasal partiler, yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlüklerin korunmasının önemi bilinmekle birlikte, demokratik kurum ve kuralların güçlü bir kamuoyu

nezdinde kabul edilmesi ve içselleştirilmesi tavrısal tanımlama için hayati önemdedir (Afşar, 2017:192-208; Linz ve Stepan, 1996: 6-7).

Ülkemizin demokrasiye geçmesi üzerinden çok uzun bir zaman geçmemişken yaşanan 27 Mayıs askeri darbesi, uygulanmakta olan demokratik süreçleri ilk defa kesintiye uğratmıştır. Demokrasi kültürümüzün daha yeni yeni yeşerdiği bir dönemde, iletişim ve medya araçlarının da yeterince gelişmemiş olması halkın darbeye karşı bir araya gelerek mücadele etmesine olanak tanımamıştır. Bununla birlikte demokrasiye sahip çıkma noktasında CHP'nin darbeci cunta rejimiyle kol kola olması, sivil inisiyatif olarak darbeye karşı bir set oluşturulmasını güçleştirmiştir. CHP iktidarı döneminde demokrasiye geçiş noktasında uygun koşulların yaratılması için gayet istekli davranmasına rağmen, DP'nin son dönemlerde aşırı baskıcı uygulamaları CHP'yi demokrasiye yana tavır almak yerine darbeci cuntacılarla aynı karede bulunulmasına zemin hazırlamıştır. Tabii ki bu tablo CHP açısından bir meşruiyet olarak görülmemelidir. Çünkü demokrasiye iktidarların değişim usulü seçimlerdir. Ancak CHP seçimlerle alaşağı edemediği DP'yi iktidardan uzaklaştırmak için sivil siyasete işlerlik kazandıracığı yere darbecilerden medet ummuştur. Oysaki demokrasi tarihimizde ilk defa yaşanan bu kırılmada, halkın desteğini alarak sivil siyaset anlamında vesayet odaklarına karşı birlikte mücadele verilmiş olsa idi belki de ülkemiz için darbeler tarihi diye bir şey hiç olmayacaktı. Bu noktada siyasi partiler halk ile gerekli bağı kuramamış dolayısıyla daha yeni olan demokrasi bilinci vatandaşlar tarafından yeterince içselleştirilemeden kesintiye uğramıştır (Özbudun, 2004:9-36).

Demokrasi tarihimiz açısından yaşanan ilk kırılmadan sonra TSK iç hizmet kanunundan kaynaklanan vatani koruyup kollama görevi, sivil siyaseti domino etmek için her alanda baskı aracı olarak kullanmıştır. Neredeyse sivil siyasete on yılda bir ayar vermeye kalkışan bu vesayet odakları, 12 Eylül 1980 tarihinde bir kez daha fiili anlamda darbe girişiminde bulunmuş ve başarılıda olmuştur. Darbe öncesinde toplumsal ve siyasi ortamın uygun hale getirilmesi için özellikle kaotik ortam körüklenmiş ve darbeye hazır hale getirilmiştir. Halkın darbeye karşı olmasına karşın, yaratılan kaos ortamı darbeyi bir çözüm olarak masada tutulmasına sebep olmuştur. Sonuçta halk kardeş katliamının yapıldığı şiddet ortamının bitmesi için darbeye boyun büküştür. Günümüzde dahi etkilerinin olduğu bu darbeye karşı halk demokrasi adına çığlıklarını içene akıtmak zorunda kalmıştır.

Darbeci vesayet odaklarının her darbe sonrası kendilerine karşı atılacak adımları bertaraf etmek için bir dizi yapısal reformları ve düzenlemeleri gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Bu yönüyle darbe süreçlerinden sonra tekrar demokrasiye geçilse bile, yaratılan statükolardan dolayı sivil siyaset üzerindeki baskı devam ettirilmiştir (Yılmaz, 2001:230-240). Dolayısıyla özellikle 12 Eylül askeri darbe sonrasında sivil toplumun gelişmesi önlenmek istenmiştir. Demokrasinin yerleşikliği açısından son derece önemli olan sivil toplum kuruluşlarının yasaklandığı bu dönemde, halkın getirilen düzenlemelere karşı itiraz etme mekanizmaları da elinden alınmıştır. Hatta ve hatta yeni anayasaya karşı olumsuz görüş bildirilmesi bile yasaklanmıştır. Böylesi bir anlayışın sonunda devletçi seçkinlerin çevrenin temsilcisi olarak gördükleri Refah-Yol hükümetini devirmek adına 28 Şubat post modern denilen yöntemle demokratik yollarla seçilmiş meşru hükümeti devirmek istemişlerdir. Bu noktada askeri vesayet devamı sayılabilecek MGK'dan sivil iktidarın yapması gereken acı reçeteler tanzim edilmiş ve bu kararların uygulanması için kurullar oluşturulmuştur. Sivil iktidar ve kamuoyu bu kararlara karşı dirense de, zamanında sivil siyasetten gelmiş olan dönemin Cumhurbaşkanı Demirel bile askeri vesayetten yana tavır almıştır. Bununla birlikte medya ve bürokraside vesayet odaklarının yanında olmuş, halkın protestoları cılız kalmıştır. Böylesi bir süreçte demokratik seçimlerle iktidara gelen hükümet görevden çekilmek zorunda kalmıştır (Özbudun, 2004:9-36).

Bununla birlikte askeri vesayet odakları sivil iktidara karşı darbe girişimi olarak değerlendirebilecek 27 Nisan 2007 tarihinde internet sitesi üzerinden e-muhtıra olarak da bilinen bir yazı paylaşmıştır. 2007 yılında cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan ve demokratik ilkelerle bağdaşmayan Anayasa Mahkeme'sinin 367 kararı, laik kesimlerin eşi başörtülü bir cumhurbaşkanı

istememelerinin somut adımlarıydı. Ancak vesayet odakları her zaman rahatlıkla yapabildikleri bu çıkışlarını, 2002 yılında iktidara gelen AK Parti karşısında zorlanarak gerçekleştirmişlerdir. Ak Parti hükümeti e-muhtıra akabinde güçlü bir şekilde karşı açıklama yapmış ve askerinin sivil iktidara tabi olduğunun altı çizilmiştir. Tabii ki mevcut hükümetin sesinin bu kadar gür çıkmasında güçlü bir tabana sahip olması ve özellikle AB ile yakalanan olumlu ivme sonucu demokratikleşme süreçlerinin hız kesmeden devam ediyor olmasından kaynaklanmıştır. Geline nokta yaşanan demokratikleşme süreçleri halk üzerinde de etkisini göstermiş, kamuoyu e-muhtıra karşısında sivil iktidardan yana tavır almıştır. Bununla birlikte gelişen sivil toplum ve iletişim kanalları demokrasi lehine güçlü bir refleks gösterilmesinde vatandaşlara öncülük etmiştir (Alpar, 2017: 53-64).

4.2. 15 Temmuz Darbe Girişimi Karşısında Kamuoyunun Tavırsal Yaklaşımı

Ülkemizin kılcal damarlarına kadar yerleşen hain FETÖ terör örgütü üyelerinin 15 Temmuz 2016 tarihinde yapmış olduğu darbe girişimi, her kesimden halkın biraya gelerek vatansever asker ve polis kuvvetlerinin de desteğiyle başarılı bir şekilde geri püskürtülmüştür. Daha önce gerçekleştirilmiş olan darbe ve darbe girişiminden çok farklı zihin kodlarıyla devlete meydan okuyan bu terör örgütü, yeri geldiğinde milletin meclisini dahi bombalamaktan geri durmamıştır. Bu kadar gözü dönmüştük elbette arka planında derin ve gizli uluslararası planların varlığına da işaret etmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan yaşanan darbe girişiminin başarılı olması halinde Sevr'i dahi aratacak işgal ve parçalanma sürecinin başlayacağını altını çizmiştir. Erdoğan ayrıca "Hamdolsun, milletimiz o gece, sahneye konmaya çalışılan senaryonun tüm safhalarını, perde arkasındaki tüm hazırlıkları anında kavramış, buna karşı tavrını da net bir şekilde ortaya koymuştur...Biz de milletimizden aldığımız güçle darbecilerin karşısında dimdik durduk ve böylece oyunu bozduk. Şairin, 'Yürüyeceksin, millet yürüyecek arkadan.' ifadesinde olduğu gibi, o gece milletimizle birlikte yürüdük." demiştir (Erdoğan, 2017:10-13). Gerçekten de o gün millet büyük bir mücadele ruhu göstererek canı pahasına vatanını ve demokrasisini korumuştur.

Milletimizin uzun yıllar boyunca mukaddes değerleri için mücadele verdiğini ifade eden Başbakan Yıldırım, 15 Temmuz 2016 tarihinde de istiklalimize, istikbalimize ve demokrasimize kast eden bir darbe girişimi karşısında vatandaşlarımızın o gece eşsiz bir demokrasi destanı yazdığını belirtmiştir. Başbakan Yıldırım ayrıca milli iradenin tecellisiyle seçilmiş iktidarı korumak adına vatandaşlarımızın canını ortaya koyduğunu ve aynı zamanda medyamızın da takdire şayan demokratik tavır gösterdiğini söylemiştir (Yıldırım, 2017:13). 15 Temmuz darbe girişiminde ülkemizin her ferdinin ve kurumsal yapılarının darbecilere karşı göstermiş olduğu ilkesel duruşun, FETÖ üyelerinin kısa zaman içerisinde teslim olmalarını sağlamıştır. Bu noktada gösterilen milli direniş demokrasiye olan inancın doruk noktasına ulaştığı ve tüm dünyaya örnek teşkil edecek bir duruş ortaya koymuştur (Çalık, 2017:14-17).

Darbe sonrası konuyla ilgili birçok araştırma yapılmış ve ortaya çıkan bulgular kamuoyuyla paylaşılmıştır. Bu bağlamda Hali ve Rencuzoğulları tarafından Mustafa Kemal Üniversitesi tarih öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada; öğretmen adaylarının darbelerin hiçbir zaman desteklenmemesi gerektiği, halkın devletin yanında yer aldığı, darbecilerin yargılanması gibi maddelere yüksek puan verdikleri görülmüştür. Bu bulgular öğretmen adaylarının tavırsal olarak darbelere karşı durulması gerektiğini ve demokrasiyi koruma noktasında yeterli bilince sahip olduklarını göstermektedir (Hali ve Rencuzoğulları, 2017:259-276). Miş ve arkadaşları tarafından "15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması" adıyla yapılan başka bir çalışmada, Türk milletinin darbe girişimi karşısında net bir tavır sergilediği elde edilen bulgulardan tespit edilmiştir (Miş vd., 2016:7-80). Yine konuyla ilgili İstanbul Düşünce Vakfı (İDV) tarafından 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında halkın nabzını tutan başka bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada vatandaşlara demokrasi nöbetlerine katılma amaçları sorulmuş ve araştırmaya katılanların %92.5'i darbeye karşı çıkmak ve demokrasiyi sahiplenmek amacıyla demokrasi nöbetlerine katıldıkları tespit edilmiştir (Erbay, <http://www.yenisafak.com>, 2016).

Yaşanan darbelerle birlikte inişli çıkışlı bir seyir izleyen ülkemizin demokratikleşme sürecinde, araştırma bulguları darbe girişimleri karşısında halkımızın ilk defa 15 Temmuz darbe girişimi esnasında tek vücut bir şekilde demokrasiden yana canları pahasına tavır aldıklarını ortaya koymuştur. Bu bağlamda darbe öncesinde çeşitli sebeplerle gerilen toplumsal ve siyasi ilişkilerin, 15 Temmuz gecesi darbeyi bastırmak amacıyla tek bir zihinsel bütünleşme ile hareket ettiği görülmektedir (Miş vd., 2016:7-80). Karşılıklı dayanışma ve anlayışla bütün siyasi partilerin darbenin karşısında durması, ülkemizde vesayet odaklarının siyasi arenada tekrar zemin bulmasını zorlaştıracak bir duruştur. Dolayısıyla genel anlamda 15 Temmuz darbe girişimi esnasında ve sonrasında gösterilen tavırsal yaklaşımın arkasında, demokrasinin ve seçilmiş meşru iktidarın korunması ile birlik ve beraberliğin harcı olan vatan sevgisinin bulunduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelmesinden önceki dönemlerde başlayan ve devletin kılcal damarlarına kadar ulaşmayı hedefleyen FETÖ terör örgütü, hiçbir siyasal sorumluluğu olmamasına rağmen iktidarı kendi amaçları doğrultusunda kullanmak istemiştir. Millettin meşru oylarıyla iktidara gelen hükümete karşı güç savaşına giren hain terör örgütü, öncesinde MİT krizi ve 17 ve 25 Aralık gibi düşük tempolu darbe girişimiyle potansiyelini ortaya koymuştur. Bu noktada durumun farkına varan Ak Parti iktidarı, FETÖ üyelerini kamu kurumlarından ayıklamak adına çok yönlü bir operasyon başlatmıştır. Bu operasyonun en büyük ayağı olan TSK'dan FETÖ üyelerinden temizlenmesi için Ağustos ayındaki YAŞ beklenmekte iken, 15 Temmuz 2016 tarihinde TSK içerisine sızan FETÖ üyeleri tarafından darbe girişiminde bulunulmuştur (Evkuran, 2017:189-202).

Sebepler ve sonuçları itibariye diğer başarılı-başarısız darbe girişimlerinden oldukça farklılık arz eden bu işgal girişimi karşısında, toplumun bütün fertleri canları pahasına demokrasiden yana tavır alarak tüm dünyaya örnek teşkil edecek demokrasi dersi vermiştir. Darbenin başarılı bir şekilde geri püskürtülmesiyle birlikte siyasi partiler başta olmak üzere milli birlik ve beraberlik noktasında dayanışma çağrısı yapılmış ve darbenin artçı sarsıntılara karşı halk bir ay daha meydanlarda demokrasi nöbetlerine devam etmiştir. Demokrasi meydanları herhangi bir siyasi parti bayrağı olmaksızın sadece Türk bayrağının dalgalandığı ve her ırktan, dilden ve mezhepten insanların omuz omuza ittifak ettiği bir direniş alanına dönüşmüştür. Nihayetinde millet artık vesayetlere, darbeler, baskılara, demokrasi dışı arayışlara geçit vermeyeceğini bu alanlardan net bir şekilde göstermiştir (Ak Parti, 2017:22).

Bunlarla birlikte hain darbe girişimi, ülkemizde son dönemlerde gerilen siyasi atmosferi yumuşatmış ve terörün iç ve dış bağlantılarına karşı birlik mesajı verilmesine sebep olmuştur. 28 gün boyunca süren demokrasi nöbetleri 7 Ağustos 2016 tarihinde İstanbul Yenikapı'da iktidarıyla, muhalefetiyle, askeriyle ve en önemlisi beş milyona yakın vatandaşlarımızla "demokrasi ve şehitler mitingi" ile son bulmuştur. Bu birlik ve beraberlik hain terör örgütüne karşı atılacak adımları hızlandırmış ve "Yenikapı" diye anılan ve siyasal ortamın uzlaşma noktası haline gelen birlik ruhunun ortaya çıkmasına vesile olmuştur. (Çelebi ve Temel, 2017:125-148). 15 Temmuz darbe girişimi gecesinde halk, göstermiş olduğu mücadele ile kendi iradesine sahip çıkmış ve demokrasinin sahibinin bizatihi kendisi olduğunu ilan etmiştir. Bu ilan ülkemizin demokrasi anlayışında yeni bir çığır açmış ve demokrasinin gereği olarak vesayet odaklarına karşı uzlaşma kültürünün ve çoğunluk ilkesinin ne kadar etkili bir silah olduğunu tüm taraflara göstermiştir.

Demokrasi bilinciyle hareket eden çoğunluk, milli iradenin tecelli etmesiyle seçilen meşru iktidarlar için güvenli bir liman olmuştur. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısıyla meydanları dolduran halk, darbe girişimiyle ortadan kaldırılmak istenen milli iradelerine sahip çıkmış ve demokrasiyi tekrar işler hale getirmiştir. Daha önceki darbe girişimlerinde görülmeyen bu güç, ülkemizin demokrasi geleceği açısından umut verici bir gelişme olarak tarihe not düşmüştür. O gece demokrasi lehine verilen mücadele salt ülkemizle sınırlı kalmamış, darbe ile görevden alınan Brezilya Başkanı Dilma Rousseff'in yanlıları tarafından da protestolarda Türk bayrağı açılarak 15 Temmuz'da darbe karşısında Türkiye'nin göstermiş olduğu tavırsal yaklaşım örnek alınmıştır.

Venezuela Devlet Başkanı Maduro da ülkelerinde meşru hükümeti devirmek isteyen darbecilere karşı, Türkiye'deki tavırsal duruşu örnek göstermiştir (Star, <http://www.star.com.tr>, 2016).

Türkiye'nin demokratikleşme süreci açısından son derece önemli olan halkın kendi iradesine sahip çıkması, darbelerle oluşturulan hafızalarda yeni bir direnç yaratmış ve darbelerin karşı darbeye başarısız kılınabileceğini ortaya koymuştur. Hafızalarda oluşan bu bilinç sayesinde gelecek nesiller, her türlü vesayet odaklarına karşı daha güçlü refleks gösterecek ve milli iradelerinin gasp edilmesini engelleyecektir. Dahi özgür ve daha demokratik bir ortamda sivil siyasetin önü açılacak ve böylelikle de demokrasinin yerleşikliği derinleşerek devam edecektir. Bu bağlamda 15 Temmuz darbe girişimi esnasında gösterilen mücadele ve sonrasında tutulan "Demokrasi Nöbetleri", Linz ve Stepan'ın demokrasinin pekişmesi noktasında tavırsal bir tanımlama için gerekli gördüğü güçlü kamuoyunun varlığına işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Afşar, Önder Aytaç (2017). Nitelikli Demokrasiden Demokratik Konsolidasyona Demokrasi Yaklaşımları, International Journal of Academic Value Studies (Javstudies), Vol: 3, Issue: 12, pp. 192-208.

Akkaş, H.Hüseyin (2012). Siyaset Bilimine Giriş, (Ed. Önder Kutlu), Lisans Yayıncılık, İstanbul.

Akıncı, Berat (2017). Türkiye'de Hükümet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hatay,

AK Parti (2017). 15 Temmuz Milli İradenin Zaferi, Ak Parti Sosyal Politikalar Başkanlığı, Ankara.

Alpar, Melek (2017). Sonuçları İtibariyle 15 Temmuz Darbesi, Turkish Studies, Vol:12/16, ss.53-64.

Çalık, Öznur (2017). 15 Temmuz Milli İradenin Zaferi, Ak Parti Sosyal Politikalar Başkanlığı, Ankara.

Çelebi, M. Burak ve Temel, Faruk (2017). Türkiye'nin Darbe Geçmişi ve 15 Temmuz Karşı Darbesi: Anayasal, Toplumsal Ve Siyasal Çerçeve de Karşılaştırmalı Bir Analiz, Turkish Studies, Vol: 12/16, ss.125-148.

Erbay, H. İbrahim (2016). 15 Temmuzda Nasıl Değiştik?, <http://www.yenisafak.com/gundem/15-temmuz-anketinde-carpici-sonuclar-2516210>, Erişim Tarihi:11.09.2017.

Erdoğan, Mustafa (2006). Türkiye İçin Bir Demokratikleşme ve Sivilleşme Perspektifi, Liberal Düşünce Topluluğu, <http://www.liberal.org.tr/sayfa/turkiye-icin-bir-demokratikleşme-ve-sivilleşme-perspektifi-mustafa-erdogan,348.php>, Erişim Tarihi:10.09.2017

Evkuran, Evren (2017) Matruşkanın Acı İronisi: Şakirtten Haşşaşi Çıkarmak! Darbe Teolojisini Anlama Denemesi, Turkish Studies, Vol: 12/16, ss.189-202.

Göze, Ayferi (1995), Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, Beta Basım A.Ş., İstanbul.

Hali, Servet ve Rencuzoğulları, Selcan (2017). Tarih Öğretmen Adaylarının, Askeri Darbelerin Siyasi ve Sosyal Etkisine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi, Turkish Studies, Vol: 12/16, Ss.259-276.

Karatnycky, Adrian. 2000. "The 1999 Freedom House Survey: A Century of Progress," Journal of Democracy 11(1): 186-188.

Linz, J. Juan ve Stepan, Alfred (1996). Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America and Post-Communist Europe (Baltimore:John Hopkins University Press).

Miş, Nebi, Gülener, Serdar, Coşkun, İpek, Duran, Hazal ve Ayvaz, M. Erkut (2016). "15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması" raporu, SETA Yayınları 68, I. Baskı: 2016, Ankara.

Mukdad Al, Mustafa (2017). Türkiye'deki Darbe Girişimi Ve Dünyadaki Darbeler, <http://tr.turkiyede15temmuz.com/?kategori=2&sira=2&baslik=T%C3%BCrkiye%27deki%20Darbe%20Giri%C5%9Fimi%20ve%20D%C3%BCnyadaki%20Darbeler>, Erişim Tarihi:10.09.2017.

Star (2016). Brezilya'daki darbecilere karşı 'Türkiye modeli',

<http://www.star.com.tr/dunya/brezilyadaki-darbecilere-karsi-turkiye-modeli-haber-1139238/>, Erişim Tarihi:10.09.2017.

Sözen, Süleyman (2011). Türkiye'de Demokratikleşme ve Kamu Yönetimi Reformu: Son On Yıla Genel Bir Bakış, Türk İdare Dergisi, Sayı: 473, Aralık 2011, Ss. 133-148.

Turgut, Mehmet (2017). Türkiye'nin Demokrasi Yolculuğu ve Darbelere Muhalefet, <http://tr.turkiyede15temmuz.com/?kategori=1&sira=2&baslik=T%C3%BCrkiye%27nin%20Demokrasi%20Yolculu%C4%9Fu%20ve%20Darbelere%20Muhalefet>, Erişim Tarihi:10.09.2017.

Özalp, O. Nuri (2008). Türkiye Demokrasilerin Neresinde? Demokrasi Tiplerini Işığında Türkiye Örneğine Yeni Bir Bakış Denemesi, İÜHFİM, C. LXVI, S.2, ss. 129-162.

Özbudun, Ergun (2004). Türk Siyasal Hayatı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1520, Eskişehir.

Yıldırım, Binali (2017). 15 Temmuz Milli İradenin Zaferi, Ak Parti Sosyal Politikalar Başkanlığı, Ankara.

Yılmaz, Aytekin (2001) Çağdaş Siyasal Akımlar, Ankara: Vadi Yayınları.